

DÜNDEN BUGÜNE SİVASLI İLÇESİNDE NÜFUS ARTIŞI

From the past up today population increase in the town Sivaslı

Doç.Dr.Lütfi ÖZAV*

Özet :

Ege Bölgesi'nin İç Batı Anadolu Bölümü sınırları içerisinde yer alan Sivaslı ilçesi, yönetim bakımından Uşak iline bağlıdır. Daha önce nahiye olan Sivaslı, 1953 yılında Uşak'ın il olmasıyla birlikte, ilçe yönetim birimine kavuşmuştur. Yönetim ile ilgili yapılan bu değişiklik, yörenin gelişmesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Gerçekten de bu tarihten sonra, yeni yatırımların yapılması ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişmesi sonucu, ilçe hızla büyümeye başlamıştır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede yerleşmenin nüfusu %66.7 oranında artış göstermiştir.

Sivaslı nüfusu ile ilgili dikkati çeken önemli bir özellik, belediye teşkilâtı bulunan kırsal yerleşmelerde görülen hızlı nüfus artışıdır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, belde nüfusları %181 oranında artış göstermiştir. Belde nüfuslarının kırsal nüfuslar içerisindeki oranı ise, 1997 yılında %67.4'e ulaşmıştır.

Abstract :

The town Sivaslı which is located in the inner west Anatolian part of the Aegean region, is connected with Uşak in terms of administration. With Uşak's becoming a city in 1953, Sivaslı which has been a subdistrict, its own administration. This change in administration was a turning point in the areas development. Indeed with new investments and economic activities outside agriculture the town rapidly developed. In the period between 1940-1997 the population increasing amount was %66.7.

Another important feature of the Sivaslı population is that there is a rapid population growth in provincial settlements which have a municipality. In the period 1940-1997 the provincial population increasing amount was %181. The percentage of the country population within the province populations became %67.4 in the year 1997.

* Afyon Kocatepe Üniversitesi, Uşak Eğitim Fakültesi, İlköğretim Bölümü, Uşak.

yılı nüfus tesbitlerine göre, 27 468 kişiyi bulmaktadır. Aynı yıl bu nüfusun %27.4'ü (7523 kişi) ilçe merkezinde, %72.6'sı ise (19 945 kişi) ise kırsal yerleşmelerde yaşıyordu. Sivashlı bu nüfus büyüklüğü ile, Uşak iline bağlı ilçeler arasında, Banaz ve Eşme'den sonra üçüncü sırada gelmektedir.

Sivashlı ilçesinde temel geçim kaynağını tarım ve hayvancılık oluşturmaktadır. Bununla birlikte, Uşak Denizli karayolu üzerinde yer alan ilçe merkezinde ticaret ulaşım , küçük sanayi gibi faaliyet kollarında da gelişme gözlenmektedir. İlçe merkezinde 1998 yılında, Afyon Kocatepe Üniversitesi'ne bağlı bir meslek yüksek okulunun açılmış olması, yörenin gelişmesini daha da hızlandırmıştır.

Genel özelliklerini belirttiğimiz Sivashlı ilçesinde nüfus giderek artış göstermektedir. Araştırmamızda bu artışı, tüm yönleriyle ele almayı amaçladık. Yörenin kısa bir tarihçesini belirttikten sonra, nüfus artışı ve nedenleri irdelenmeye çalışılacaktır.

2. Sivashlı'nın Tarihçesi

Araştırma sahasının da içinde bulunduğu Uşak yöresinin yerleşmeye ilk defa ne zaman açıldığı ve ilk yerleşik kavimlerin kimler olduğu konusunda kesin bilgiler mevcut değildir. Son araştırmalara göre, Uşak çevresinin M.Ö.4000 yıllarından beri yerleşmeye sahne olduğu sanılmaktadır. M.Ö.2000 yıllarında Anadolu'da ilk siyasî birliği kuran Hititlerin (M.Ö.2000-1200), batı sınır komşusu olan Uşak, bu tarihlerde muhtemelen yeri kesin belli olmayan Arzawa-Ahiyya ülkesinin sınırları içerisinde yer alıyordu¹.

Tarihî çağlardan önce Frigya (M.Ö.1200-600), Lidya ve Pers egemenliğinde kalan yöre, M.Ö.334 tarihinde Büyük İskenderin hâkimiyetine girmiştir². Sivashlı çevresi M.Ö.190 yıllarında Roma İmparatorluğunun, daha sonra da Bizans'ın egemenlik sınırları içerisinde kalmıştır.

Eskiçağ'da Phrygia Pacatiana adı verilen bölge, oldukça önemli bir konuma sahipti. Nitekim, ilçe merkezinin 2 km güneybatısında yer alan Sebaste antik kenti, bu dönemde inşa edilmiştir. Bu günkü Sivashlı isminin de, Sebaste kelimesinin türkçeleşmiş şekli olduğu sanılmaktadır³. Ayrıca Selçukler beldesinin güneybatısında Çingil Çayırı deresi yakınlarında üç adet

¹ ŞİŞMAN,A.-v.d.,1998, Cumhuriyetin 75.Yılında Uşak. Uşak Valiliği Yay., Uşak, s.3.

² TUTSAK,S.,1998, Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak. Uşak Belediyesi Kültür Yay, Dizisi No:2, İzmir, s.14.

³ FIRATLI,N.,1972, *Uşak-Selçukler Kazısı ve Çevre Araştırmaları 1966-1970*. Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı:XIX-II, Ankara, s.109-111.

tümülüse rastlanmaktadır. Bunlardan ikisi oldukça belirgindir. İri blok taşlardan oluşan duvarlara sahip mezarlar, Lidya dönemi tümülüslerine yakın benzerlik göstermektedir⁴.

Bizans imparatorluğu döneminde Anatolikon Thema adı verilen idarî bölüm sınırları içerisinde kalan Uşak Çevresi, 1076 yılında Türkler tarafından ele geçirilmiştir. Daha sonraları Anadolu Selçukluları ve Germiyanogulları'nın yönetiminde kalan saha, 1429 yılında Süleyman Şahın oğlu II.Yakup beyin vefatından sonra, Osmanlı topraklarına katılmıştır⁵.

Bölgenin Osmanlı imparatorluğu egemenliğine geçmesinden sonra, araştırma sahası ile ilgili bazı bilgilere rastlanmak mümkün olmaktadır. Başlangıçta Kütahya sancağı Şihlu (Denizli-Işıklı) kazasına bağlı bir köy olan Sivaslı, daha sonra aynı sancağın Uşak kazasına bağlanmıştır⁶. XVI. yüzyılda hazırlanan (1513) tapu-tahrir defterlerinde, Hüdavendigâr vilâyeti Kütahya sancağının Nefs-i Kütahya, Şihlu (Işıklı), Homa, Uşak Lazkiye-Denizli, Güre-Selendi, Kula, Egrigöz-Emet, Simav ve Honaz olmak üzere toplam 10 kazasının olduğu belirtilmektedir⁷. Sivaslı ise, Işıklı ve Uşak kazalarının ortasında yer almaktadır. Dolayısıyla idarî yönden, her iki kazaya da bağlı olduğu dönemler olmuştur.

3. Nüfus Artışı

A. Cumhuriyet Öncesi Dönem

Cumhuriyet öncesi döneme ait nüfus bilgilerimiz daha çok tarihçilerin bazı genel tahminlerine kaynaklık eden tahrir defterleri, mühimme defterleri, seyahatnameler, vakfiyeler gibi belgelere dayanmaktadır⁸. Osmanlı devleti döneminde ise ilk sayım, askere alınacak nüfusu tesbit etmek amacıyla, 1831 yılında II.Mahmut zamanında yapılmıştır⁹. Ancak o tarihlerde Sivaslı ile ilgili bilgilere rastlamak mümkün değildir.

⁴ İZMİRLİGİL,Ü.,1975, *Uşak-Selçukler Tümülüsleri*. Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı:XXII-1, Ankara, s.47.

⁵ TÜMER,H.,1971, *Uşak Tarihi*. Gün Matbaası, İstanbul, 1971, s.28-437.

⁶ AYMAN,E.,1973, *Sivaslı İlçe İdarî Coğrafyası*. Türk İdare Dergisi, Sayı:340, Ankara, s.110.

⁷ VARLIK,M.Ç.,1986, *XVI Yüzyıl Osmanlı İdarî Teşkilatında Kütahya*. Türklük Araş., Dergisi, Sayı:2, İstanbul, s.228.

⁸ DOĞANAY,H.,1994, *Türkiye Beşerî Coğrafyası*.Gazi Büro Kitabevi, Ankara, s.143.

⁹ İZBIRAK,R.,1944, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı*. Ankara Üniv. D.T.C.F. Dergisi, Cilt:XI, Sayı:3, Ankara, s.464-465.

Bazı salnamelerde, Uşak kazası ile ilgili nüfus bilgilerine yer verilmiştir. Örneğin, 1906 (H.1324) tarihli Hüdavendigâr vilâyeti salnamesinde, Uşak kazasının Banaz ve Göbek (Ulubey) isimli iki nahiyesinin ve bunlara bağlı 154 köyün bulunduğu kaydedilmektedir. Aynı salnamede Uşak kazasının toplam nüfusu ise, 89 145 kişi olarak verilmiştir¹⁰. O tarihte Sivash'ın henüz köy olduğu dikkati çekmektedir. 1908 yılında ise, Sivash idarî bakımdan Uşak kazasına bağlı bir nahiye merkezi haline gelmiştir¹¹.

1907 (H.1325) tarihli Hüdavendigâr vilâyeti salnamesinde, araştırma sahası ile ilgili bazı bilgilere rastlanmaktadır¹². Salnamede Sivash ile birlikte halen ilçeye bağlı 13 yerleşmenin hane sayıları verilmektedir. O tarihlerde Sivash'da 232 hanenin bulunduğu belirtilmektedir. Bugün belde durumunda olan Pınarbaşı, Selçikler, Tatar ve Yayalar'ın nisbeten büyük sayılabilecek, birer köy durumunda oldukları görülmektedir (Tablo 1, Şekil 2). O dönem de Sivash'dan sonra ikinci büyük köy olan Hanoğlu ise, bu gün (1997) 267 nüfuslu küçük bir köy durumundadır. Aynı salnamede köy olarak belirtilen Dedeballar ise, Halen Tatar beldesine bağlı bir mahalle yerleşmesidir.

Tablo 1. Sivash İlçesindeki Bazı Yerleşmelerin Hane Sayıları (1907).

Yerleşmenin Adı	Hane Sayısı	Yerleşmenin Adı	Hane Sayısı
Sivash	232	Hanoğlu	154
Akarca	108	Pınarbaşı	104
Azizler	78	Salmanlar	42
Budaklar	49	Sazak	43
Dedeballar	44	Selçikler	137
Eldeniz	36	Tatar	127
Hacım	82	Yayalar	120

Kaynak: 1907 (H.1325), Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi. s.18-46'dan yararlanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma sahası yakın yıllarda ise, oldukça hareketli günler geçirmiştir. 29 Ağustos 1920 tarihinde Uşak'ın işgal edilmesinden sonra¹³, Yunan askerleri güneye doğru ilerleyerek Sivash'yı da ele geçirmişlerdir. Yaklaşık iki yıl bölgeyi işgal eden Yunanlılar, 31 Ağustos 1922 günü

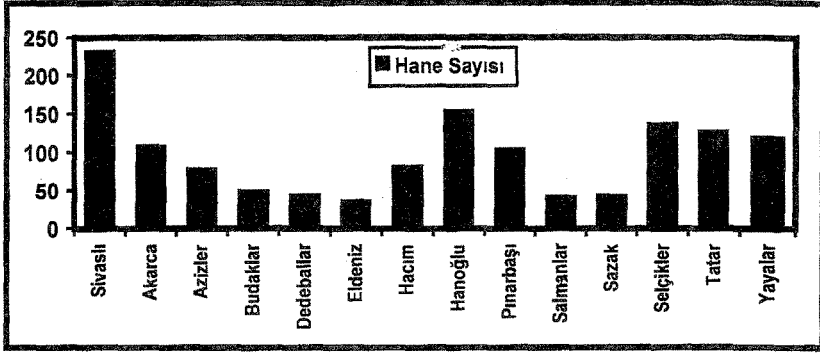
¹⁰1906 (H.1324), Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi. Matbaa-ı Resmiye, Bursa, s.425.

¹¹AYMAN,E.,1973, a.g.m., s.110.

¹²1907 (H.1325), Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi. Matbaa-ı Resmiye, Bursa, s.18-46.

¹³ŞİŞMAN,A.-v.d.,1998, a.g.e., s.9-12.

Sivaslı'yı terketmişlerdir¹⁴. İşgal yıllarında gerek erkek nüfusun askere alınması, gerekse de açlık, kıtlık ve sefaletten dolayı artan ölümler nedeniyle, yöre nüfusu oldukça azalmıştır.

Şekil 2. Sivaslı İlçesindeki Bazı Yerleşmelerin Hane Sayıları (1907).

B. Cumhuriyet Dönemi

Cumhuriyetin ilk yıllarında Sivaslı, Uşak kazasına bağlı bir nahiyeye bağlı bir köyün merkezi idi. 1928 yılında nahiyeye bağlı 11 köy bulunuyordu. Bu köyler ise Akarca, Budaklar, Bulgaz, Cibardağları, Cinoğlanlar, Çiftlik, Eldeniz, Hacım Sultan, Erice, Pınarbaşı ve Tatar oluşturmuyordu¹⁵.

1953 yılında Uşak kazasının Kütahya'dan ayrılarak il yapılmasıyla birlikte, Sivaslı nahiyesi de kaza olmuştur. Kazaya 21 köy yerleşmesi bağlanmıştır¹⁶.

Sahanın nüfusu hakkında daha doğru bilgiler elde etmek ve daha gerçekçi yorumlar yapmak, ancak periyodik nüfus sayımlarının yapılmaya başlanmasıyla birlikte mümkün olmaktadır. Bilindiği gibi ülkemizde bu tip sayılara Cumhuriyet döneminde başlanmış ve ilki 1927 yılında gerçekleştirilmiştir.

Araştırma sahası nüfusu, genel olarak artış özelliği göstermektedir. Nitekim yörede, 1940 yılında 13 001 kişi yaşarken, bu sayı 1997 yılında 27 468 kişiye ulaşmıştır. Diğer bir ifade ile, 57 yıllık süre içerisinde, sahanın toplam nüfusu yaklaşık iki kat artmıştır. Sivaslı ilçe merkezi ile kırsal yerleşmelerin nüfusları ayrı ayrı ele alındığında, artış oranlarının farklı olduğu görülür. Nitekim aynı devrede, Sivaslı ilçe merkezi nüfusu %235.8

¹⁴ 1996, Her Yönüyle İlçemiz Sivaslı. İskender Ofset, İzmir, s.26.

¹⁵ TUTSAK,S.,1998, a.g.e., s.68-71.

¹⁶ 1953, 15 Temmuz 1953-8458 Sayılı Resmi Gazete. Başvekil Devlet Matbaası, Üçüncü Tertip, Cilt:34, Ankara, s.1524.

oranında artış gösterirken, kırsal nüfustaki artış ise %85.3 oranında kalmıştır. Kuşkusuz bu farklılıklar fizikî, ekonomik ve sosyal yapı ile yakından ilgilidir¹⁷.

1997 yılında 7523 kişilik bir nüfusa sahip olan Sivaslı ilçe merkezi, coğrafi anlamda bir şehir yerleşmesi özelliği göstermemektedir. Dolayısıyla nüfusunu da şehirselleşmiş nüfus olarak kabul etmemiz mümkün değildir. Bilindiği gibi ülkemizde çoğu araştırmacılar¹⁸, şehir yerleşmeleri için 10 000 nüfus kriterini esas almaktadır. Bununla birlikte, ilçe merkezinin gerek nüfus artış oranları gerekse de artış nedenleri kırsal yerleşmelere oranla farklılık göstermektedir. Bu nedenle ilçe merkezi nüfusu ile kırsal nüfusun gelişimini ayrı ayrı incelemek daha doğru olacaktır.

I. İlçe Merkezi Nüfusu

Uzun yıllar köy ve nahiye olarak yönetilen Sivaslı'nın, 1953 yılında bir ilçe merkezi olması, gelişmesi açısından önemli bir dönüm noktası olmuştur. Bu tarihten sonra, ilçe merkezi hızla büyümeye ve nüfusu da giderek artmaya başlamıştır. Nitekim, 1940 yılında 2240 kişi olan ilçe merkezi nüfusu, 1960 yılında 3734 kişiye ulaşmıştır (Tablo 2, Şekil 3). Başka bir ifade ile, 20 yıllık dönem içerisinde ilçe merkezi nüfusu, %66.7 oranında artış göstermiştir. Bu artışın en önemli nedeni ise, yeni oluşturulan birimlere çok sayıda kamu görevlisinin alınmasıdır. Ayrıca ticaret başta olmak üzere tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişmeye başlaması, çevre köylerden Sivaslı ilçe merkezine yönelik göçleri teşvik etmiştir.

1960-1980 yılları arasındaki devrede ise, ilçe merkezi nüfusunun artış oranı oldukça yavaşlamıştır. Gerçekten de 20 yıllık süre boyunca, ilçe merkezi nüfusu ancak 897 kişilik artış gösterebilmiştir. Aynı dönemde yıllık ortalama nüfus artışı ise %1.20 olarak gerçekleşmiştir. Kuşkusuz bu yavaşlamanın en önemli nedeni, yeni iş alanlarının açılmaması ve ilçe merkezine yönelik göçlerin oldukça azalmasıdır. Hatta geçim sıkıntısı çeken bazı aileler, Uşak il merkezi ve yabancı ülkelere göç etmek zorunda kalmışlardır.

1980-1990 yılları arasındaki dönemde ise, oldukça ilginç gelişmeler yaşanmıştır. Nitekim, 1980-1985 devresinde yıllık ortalama nüfus artışı %7.96 oranı ile en yüksek düzeye erişmiş iken, bunu takip eden sayım devresinde ise ilçe merkezi nüfusunda ilk defa azalma meydana gelmiştir.

¹⁷ KARABULUT, Y., 1989, *Karadeniz Bölgesi Nüfusu (II. Kırsal)*. Atatürk Kült. Dil ve Tar. Yük. Kurumu, Coğrafya Araş. Derisi, Cilt:1, Sayı:1, Ankara, s.149.

¹⁸ DARKOT, B., 1967, *Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriteri*. İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, Cilt:8, Sayı:16, İstanbul, s.3-6.

Bu olayın en önemli nedeni, Uşak şehir ekonomisinde görülen dalgalanmalardır. Gerçekten de, ekonomik kriz nedeniyle bazı deri ve tekstil fabrikalarının işçi çıkartmak zorunda kalması, daha önce Sivaslı'dan Uşak'a göç eden bir kısım işgücünün işsiz kalmasına neden olmuştur.

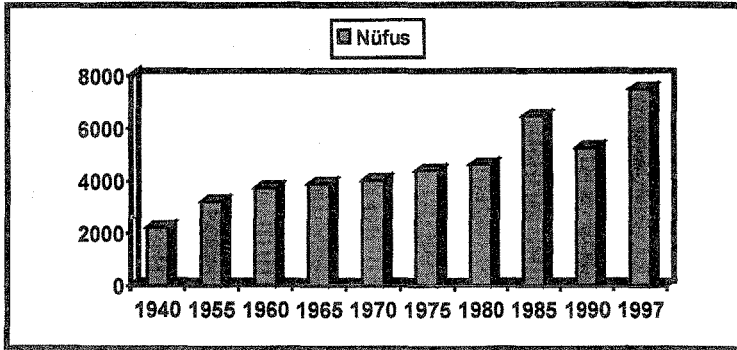
İşsiz kalan nüfusun büyük çoğunluğu tekrar Sivaslı'ya geri dönmek zorunda kalmış ve bunun sonucu olarak, 1985 yılında ilçe merkezi nüfusunda hızlı bir artış yaşanmıştır. Daha sonraki yıllarda sanayi tesislerinin ekonomik krizi atlataları ve işçileri tekrar işe almaları sonucu, göç eden işgücünün çoğunluğu tekrar Uşak şehrine geri dönmüştür. Bu gelişmeye bağlı olarak, 1990 yılında ilçe merkezi nüfusunda ilk defa azalma meydana gelmiştir.

1990-1997 yılları arasındaki devrede görülen artış ise, daha çok doğal artış ve çevre köylerden olan göçlerin bir sonucudur. Ayrıca, uşak il merkezinde oturan ve Sivaslı ilçe merkezinde konutu bulunmayan bazı ailelerin, sayım günü Sivaslı'da sayılmayı tercih etmelerinin de, bu artışta önemli bir rolü bulunmaktadır.

Tablo 2. Sivaslı İlçe Merkezi'nin Nüfus Artışı (1940-1997).

Sayım Yılı	Nüfusu	Artan Nüfus	Yıllık Artış %'si
1940	2240	-	-
1955	3207	967	2.87
1960	3734	527	3.28
1965	3895	161	0.86
1970	4021	126	0.64
1975	4394	373	1.85
1980	4631	237	1.07
1985	6475	1844	7.96
1990	5276	-749	-2.31
1997	7523	1797	4.48

Kaynak: D.İ.E. verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Şekil 3. Sivaslı İlçe Merkezi'nin Nüfus Artışı (1940-1997).

II. Kırsal Nüfus

Kırsal yerleşmelerin nüfus artışlarının sayım yıllarına göre gösterdiği değişiklikler incelendiğinde, ilk dikkati çeken özellik, yıllık nüfus artış hızının oldukça yavaş olmasıdır (Tablo 3, Şekil 4). Gerçekten de, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, kırsal nüfus ancak %85.3 oranında artış gösterebilmiştir. Aynı devrede gerçekleşen yıllık ortalama nüfus artış oranı ise, % 1.49'dur. Artış oranının düşük olmasında, çoğu bölgelerde olduğu gibi¹⁹ araştırma sahasında da, geçim sıkıntısından kaynaklanan göçlerin etkisi büyüktür. Nitekim 1960-1965 ve 1970-1975 sayım devrelerinde kırsal nüfusta görülen azalmalar, büyük ölçüde aşırı göçlerin bir sonucudur. Ayrıca, kırsal kesimde yaşayan ailelerin giderek daha az sayıda çocuk sahibi olmak istemelerinin de, artış hızının yavaşlamasında etkili olduğu görülmektedir.

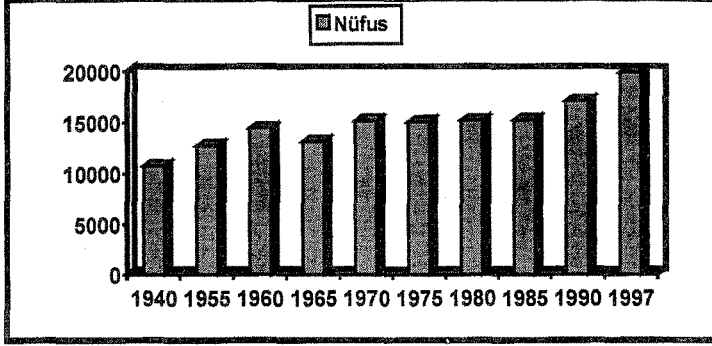
Verimli tarım alanlarının yer aldığı kesimlerde kurulmuş bulunan kırsal yerleşmelerde, göç olaylarına daha az rastlanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu yerleşmelerin nüfus artış oranları da daha yüksektir. Diğer yandan, belediye teşkilâtına sahip kırsal yerleşmelerin nüfus artışları da, kırsal nüfusun gidişini büyük ölçüde etkilemektedir. Nitekim, 1955-1960, 1965-1970 ve 1985-1997 devrelerinde kırsal nüfusta görülen yüksek artış oranları, daha çok beldelerin nüfus artışlarından ileri gelmiştir. Gerçekten de, belediye teşkilâtlarını kurulması ile birlikte ulaşım, kanalizasyon, yol, su ve eğitim ile ilgili problemlerini büyük ölçüde çözümlleyen bu yerleşmelerde, göç olayları giderek azalmaktadır. Ayrıca, Uşak il merkezi ve Sivaslı ilçe merkezinde oturan ve kırsal yerleşmelerle ilişkisini kesmemiş bazı ailelerin, sayımlara köylerinde katılmalarının da, kırsal nüfus artışları üzerinde etkili olduğu görülmektedir.

Tablo 3. Sivaslı İlçesi Kırsal Nüfusunun Artışı (1940-1997).

Sayım Yılı	Nüfusu	Artan Nüfus	Yıllık Artış %'si
1940	10 761	-	-
1955	12 718	1957	1.21
1960	14 438	1720	2.70
1965	13 113	-1325	-1.83
1970	15 150	2037	3.10
1975	15 045	-103	-0.13
1980	15 158	111	0.14
1985	15 238	80	0.10
1990	17 078	1840	2.41
1997	19 945	2867	3.35

Kaynak: D.İ.E. verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

¹⁹ÖZAV,L.,1996, Simav Depresyonu ve Çevresinin Coğrafi Etüdü. Atatürk Üniv. Yay. No:813, Kâzım Karabekir Eğitim Fak.Yay.No:64, Erzurum.

Şekil 4. Sivaslı İlçesi Kırşal Nüfusunun Artışı (1940-1997).

Yöredeki kırşal yerleşmelerin sayım devrelerine göre nüfus artışları incelendiğinde, çok farklı gelişme indeksleri ile karşılaşılmaktadır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, Selçikler kasabasının nüfusu %210 oranında artmış iken, Akarca köyünde ise, %71 oranında azalma meydana gelmiştir. Bu farklılık, köy ve kasaba nüfusları ayrı ayrı ele alındığında daha da belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

a-Beldeler Nüfusu

Araştırma sahasındaki kırşal yerleşmelerden Selçikler, Pınarbaşı, Yayalar, Tatar ve Ağaçbeyli'de belediye teşkilâtı bulunmaktadır. Söz konusu yerleşmelerin alt yapı sorunları büyük ölçüde çözümlendiğinden, diğer kırşal yerleşmeler oranla daha elverişli konuma sahiptirler. Bu durum, nüfus artışlarına da yansımaktadır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, beldelerin nüfusları %181 artış göstermiştir. Aynı devre de gerçekleşen yıllık ortalama nüfus artış oranı ise, %3.17'dir. Beldeler içerisinde en yüksek artış, %210 ile Selçikler'de en az artış ise %112 ile Ağaçbeyli'de gerçekleşmiştir (Tablo 4, Şekil 5).

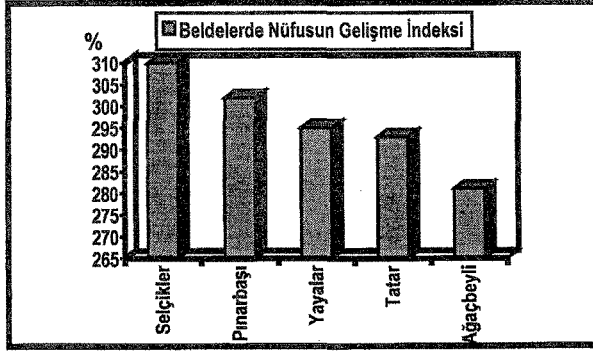
Artışın en önemli nedeni ise, söz konusu yerleşmelerde göç olaylarının daha az görülmesidir. Sivaslı ilçe merkezinin batısındaki verimli topraklar üzerinde kurulmuş olan bu yerleşmelerde, genellikle meyvecilik, sebzeçilik, bağcılık ve endüstri bitkileri tarımı ile uğraşmakta ve tarımdan yüksek gelir elde edilmektedir. Bu beldeler genellikle düz araziler üzerinde kurulmuş olduklarından, ulaşım sorunları da bulunmamaktadır. Nitekim, Sivaslı ilçe merkezi ve Uşak il merkezinde işi olan bazı kişiler, belediyelerin düzenlediği otobüs seferleri ile her gün beldelerine kolayca gidip gelebilmektedirler.

Tamamen zirai yapıda olan köy ile ziraat dışı çeşitli fonksiyonların dengeli bir şekilde geliştiği şehir arasında, az nüfuslu olanları köye çok nüfuslu olanları da şehire dönük yerleşmeler olarak kabul edilen²⁰ beldelerin veya kasabaların, yeni yatırımlar yapılarak daha da gelişmeleri sağlanabilir. Bu durumda kasabalar, çevre köylerin cazibe merkezi olacak ve şehirlere yönelik aşırı göçler önlenebilecektir. Nitekim azda olsa, araştırma sahasındaki beldelere çevredeki köylerden bazı aileler göç etmektedirler.

Tablo 4. Sivaslı İlçesindeki Beldelerin Nüfus Artışları (1940-1997).

Beldenin Adı	1940 Yılı Nüfusu	1997 Yılı Nüfusu	Gelişme İndeksi
Selçikler	891	2759	310
Pınarbaşı	678	2046	302
Yayalar	823	2430	295
Tatar	1426	4180	293
Ağaçbeyli	961	2036	212
Toplam	4779	13 451	281

Kaynak: D.İ.E. verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Tablo 5. Sivaslı İlçesindeki Beldelerin Nüfus Artışları (1940-1997).

b- Köyler Nüfusu

Nüfus artışı köyler bazında ele alındığında ise, artış hızının çok düşük olduğu görülür. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede köyler nüfusu, sadece %4.3 oranında artış göstermiştir. Aynı devrede 8 köyün nüfusunda ise, azalma meydana gelmiştir (Tablo 5, Şekil 6).

Nüfus artışı gösteren köylerin daha çok verimli tarım topraklarının üzerinde kurulmuş oldukları gözlenmektedir. Bu köylerde göç olayı nisbeten azdır. Bununla birlikte artış oranı fazla yüksek değildir. Nitekim, 1940-1997

²⁰TÜMERTEKİN, E., 1973, Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar. İstanbul Üniv. Yay.No: 1840, Coğrafya Enst. Yay.No: 72, İstanbul, s.55.

devresinde en yüksek artışın görüldüğü Budaklar köyünde bu oran, %133 olarak gerçekleşmiştir.

Bunun yanında köylerin nüfus artışını etkileyen daha farklı nedenlerde söz konusudur. Örneğin, daha önce Hanoğlu köyüne bağlı bir mahalle olan Özbeyli, 1957 yılında bağımsız muhtarlık olmuştur. Diğer yandan, köyle ilişkisini kesmemiş ve şehre göç etmiş bazı ailelerin, sayımlara köylerinde katılmalarının da nüfus artışı üzerinde etkileri görülmektedir.

Tablo 5. Sivasslı İlçesindeki Köylerin Nüfuslarında Meydana Gelen Değişiklikler (1940-1997).

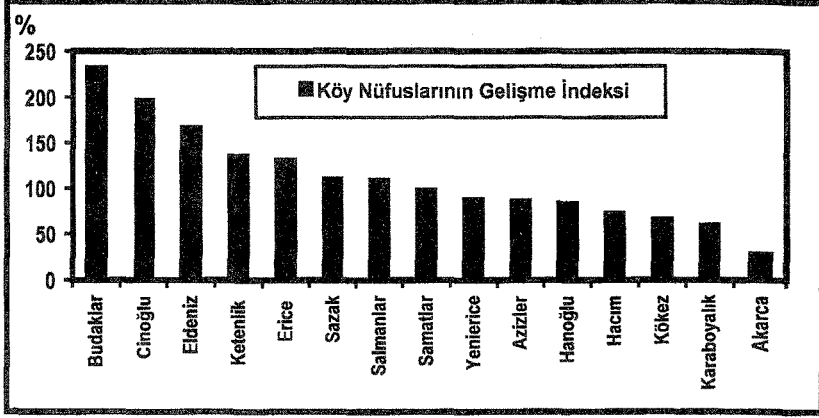
Köyün Adı	1940 Yılı Nüfusu	1997 Yılı Nüfusu	Gelişme İndeksi
Budaklar	272	635	233
Cinoğlu	229	452	197
Eldeniz	546	913	167
Ketenlik	431	585	136
Erice	402	532	132
Sazak	207	230	111
Salmanlar	294	324	110
Samatlar	513	507	99
Yenierice	172	153	89
Azizler	429	373	87
Hanoğlu	317	267	84
Hacım	525	383	73
Kökez	620	407	66
Karaboyalık	563	340	60
Akarca	462	136	29
Toplam	5982	6237	104

Kaynak: D.İ.E. verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

Nüfusu azalış gösteren köylerin genel özelliği, göç olaylarının yaygın olmasıdır. Çoğu bölgelerde olduğu gibi araştırma sahasında da göçlerin temel nedeni, yeterli tarım toprağı olmayan aileler de baş gösteren geçim sıkıntısıdır²¹. Gerçekten de Akarca, Karaboyalık, Kökez, Azizler ve Yenierice gibi köylerde fazla verimli olmayan tarım toprakları miras yoluyla giderek parçalanmış ve geçinemeyen aileler köyden göç etmek zorunda kalmışlardır. Hatta, bazı köylerde âdeta boşalma meydana gelmiştir. Örneğin Akarca köyünde, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, nüfus %71 oranında azalmıştır. Kuşkusuz bu tip aşırı göç hareketlerinde, daha iyi bir hayata

²¹ÖZÇAĞLAR,A.,1992, Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası. Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğrafya Böl. Ankara, s.104.

kavuşma arzusu ve şehrin cazibesine kapılarak orada oturma isteği de önemli rol oynamaktadır²².

Şekil 6. Sivashlı İlçesindeki Köylerin Nüfuslarında Meydana Gelen Değişiklikler (1940-1997).

4. Sonuç

Daha önce nahiye olan Sivashlı, 1953 yılında Uşak'ın il olmasıyla birlikte, ilçe yönetim birimine kavuşmuştur. Yönetim ile ilgili yapılan bu değişiklik, yörenin gelişmesi açısından bir dönüm noktası olmuştur. Gerçekten de bu tarihten sonra, yeni yatırımların yapılması ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişmesi sonucu, ilçe hızla büyümeye başlamıştır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede yerleşmenin nüfusu %66.7 oranında artış göstermiştir. 1965 yıllarından sonra ise, nüfus artışının yavaşladığı, hatta azalma eğiliminin ortaya çıktığı görülmektedir. Kuşkusuz bunun nedeni, yöreden dışarıya olan göçlerin hızlanmış olmasıdır. Daha sonraki yıllarda Uşak sanayiinde yaşanan olumsuzluklar, geri dönüşlerin başlamasına yol açmıştır.

Sivashlı nüfusu ile ilgili dikkati çeken önemli bir özellik, belediye teşkilâtı bulunan kırsal yerleşmelerde görülen hızlı nüfus artışıdır. Nitekim, 1940-1997 yılları arasındaki devrede, belde nüfusları %181 oranında artış göstermiştir. Belde nüfuslarının kırsal nüfuslar içerisindeki oranı ise, 1997 yılında %67.4'e ulaşmıştır. Bu tip yerleşmelere yeni yatırımlar yapılarak daha da gelişmeleri sağlanırsa, kırsal kesimden olan göçlerde hissedilir bir azalma meydana gelecektir. Çünkü eğitim, şehirde yaşama isteği gibi nedenlerden dolayı, kırsal yerleşmelerden göç eden nüfus sayısı giderek

²² KALELİOĞLU, E., 1977, *Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Meskenler, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler*. Ankara Üniv. D.T.C.F. Dergisi, Cilt: XXVIII, Sayı: 3-4, Ankara, s.64.

azalacaktır. Diğer yandan, 1998 yılında ilçe merkezinde bir meslek yüksek okulunun açılmış olması, yörenin kalkınmasını hızlandırmıştır. Bunun etkileri, öğrenci sayısının artması ile birlikte, önümüzdeki yıllarda daha fazla hissedilecektir. Temennimiz Sivaslı'nın alt yapı sorunlarının bir an önce çözümlenmesi ve kalkınmasını tamamlamış bir yöre haline gelmesidir.

Kaynakça

- AYMAN,E.,1973, *Sivaslı İlçesi İdarî Coğrafyası*. Türk İdare Dergisi, Sayı:340, s.109-121, Ankara.
- BENEDİCT,T,P.,1971, *Türkiye'de Küçük Kasabaların etüdüne İlişkin Bazı Sorunlar*. Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, Çağlayan Matbaası, s.147-186, İstanbul.
- DARKOT,B.,1967, *Şehir Ayrımında Nüfus Sayısı ve Fonksiyon Kriterleri*. İstanbul Üniv. Coğrafya Enst. Dergisi, Cilt:8, Sayı:16, s.3-8. İstanbul.
- DARKOT,B.-TUNCEL,M., 1988, *Ege Bölgesi Coğrafyası*. İstanbul Üniv.Yay. No:2365, Coğrafya Enst.Yay.No:99, İstanbul.
- DOĞANAY,H.,1994, *Türkiye Beşeri Coğrafyası*. Gazi Büro Kitabevi, Ankara.
- FIRATLI,N.,1972, *Uşak-Selçukler Kazısı ve Çevre Araştırmaları 1966-1970*. Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı:XIX-II, s.109-123, Ankara.
- İZBIRAK,R.,1944, *Osmanlı İmparatorluğu'nda İlk Nüfus Sayımı*. Ankara Üniv. D.T.C.F. Dergisi, Cilt:XI, Sayı:3, s.464-469, Ankara.
- İZMİRLİGİL,Ü.,1975, *Uşak-Selçukler Tümülüsleri*. Türk Arkeoloji Dergisi, Sayı:XXII-1, s.41-52, Ankara.
- KALELİOĞLU,E.,1977, *Gaziantep Yöresinde Yerleşme, Meskenler, Nüfus ve Ekonomik Faaliyetler*. Ankara Üniv. D.T.C.F. Dergisi, Cilt:XXVII, Sayı:3-4, s.39-98, Ankara.
- KARABULUT,Y., 1989, *Karadeniz Bölgesi Nüfusu (II.Kırsal)*. Atatürk Kült. Dil ve Tar.Yük.Kurumu, Coğrafya Araş.Derisi, Cilt:1, Sayı:1, s.149-158, Ankara.
- ÖZAV,L.,1996, *Simav Depresyonu ve Çevresinin Coğrafi Etüdü*.Atatürk Üniv.Yay.No:813, Kâzım Karabekir Eğitim Fak.Yay.No:64,Erzurum.
- ÖZÇAĞLAR,A.,1992, *Ezinepazar Depresyonunun Coğrafyası*. Ankara Üniv. D.T.C.F. Coğrafya Böl. Ankara, s.104.
- ŞİŞMAN,A.-v.d.,1998, *Cumhuriyetin 75.Yılında Uşak*. Uşak Valiliği Yay.Uşak.
- TUTSAK,2.,1998, *Cumhuriyetin İlk Yıllarında Uşak*. Uşak Belediyesi Kültür Yay,Dizisi No:2, İzmir.
- TÜMER,H.,1971, *Uşak Tarihi*. Gün Matbaası, İstanbul.
- TÜMERTEKİN,E.,1973, *Türkiye'de Şehirleşme ve Şehirsel Fonksiyonlar*. İstanbul Üniv.Yay.No:1840,Coğrafya Enst.Yay.No:72,İstanbul.
- VARLIK,M.Ç.,1986, *XVI Yüzyıl Osmanlı İdarî Teşkilâtında Kütahya*. Türklük Araş., Dergisi, Sayı:2, s.201-239,İstanbul.
- 1906 (H.1324), Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi. Matbaa-ı Resmîye, Bursa.
- 1907 (H.1325), Hüdavendigâr Vilâyeti Salnamesi. Matbaa-ı Resmîye, Bursa.
- 1953, 15 Temmuz 1953-8458 Sayılı Resmî Gazete. Başvekil Devlet Matbaası, Üçüncü Tertip, Cilt:34, Ankara.
- 1996, Her Yönüyle İlçemiz Sivaslı. İskender Ofset, İzmir.
- D.İ.E., Genel Nüfus Sayımı İstatistikleri, 1940-1997,Ankara.